ANUL I — No. 40 5 LEI 1 OCTOMBRIE 1939

JURNALUL LITERAR

FOAIE SĂPTĂMÂNALĂ DE CRITICĂ ŞI INFORMAŢIE LITERARĂ

DIRECTOR / G. CĂLINESCU

Inreg. la No. 28 din 19 Dec. 1938 Reg. Publ. periodice la Trib. S. III C. Iaşi

Redacţia şi Administraţia / Librăria Ath. Gheorghiu
Iaşi — Strada Cuza-Vodă No. 54 — Telefon No. 1301

Abonamentul anual / Lei 120
Pentru instituţiuni / Lei 500

Romanul contemporan

Ne oprim la caracterul autobiografic al unei părţi considerabile din romanele contemporane, deoarece ni se pare că aici stă elementul care deosebeşte romanul de astăzi de cel al secolului trecut. Nu încercăm să afirmăm că astăzi, romanele sunt toate, fără excepţie, autobiografice; pe de altă parte însă, trebue să precizăm că însăşi autobiografia, ca element de roman, prezintă astăzi o notă caracteristică faţă de ceeace, obicinuit, înţelegem prin autobiografie.

Caracterul esenţial al literaturii actuale — sau, pentru a evita termenul generic şi vag de „literatură" — al creaţiilor epice contemporane, consistă, în primul rând în trasarea unui cadru de ficţiune în mijlocul căruia să evolueze personagii posibile; acesta este de altfel fundamentul specificului realism literar al epocii noastre. Sensul autobiografic al romanului, despre care vorbim, se manifestă în tendenţa autorilor de a se fixa în centrul acţiunii — dacă se mai poate vorbi, în epoca modernă de o acţiune în înţelesul pe care i-l acordam în formele anterioare ale romanului — sau măcar de a sugera cititorului ideia că tot ceeace se povesteşte ar putea fi rezultatul unei experienţe psihologice proprie autorului.

Este evident faptul că niciodată nu se poate stabili—mai ales când este vorba de autobiografie — limita între realitate şi ficţiune, adică punctul în care autorul încetează de a mai povesti fapte care s'au întâmplat într'adevăr şi trece la înşirarea unor fapte pe care ar fi dorit să le trăiască. Astăzi, cu atât mai mult nu poate fi vorba de o contradicţie între a scrie, cu materialul psihologic actual, un roman „scos din viaţa autorului" (expresia aceasta desuetă, de altfel, nu ne mai spune nimic) şi a inventa o existenţă oarecare; aceasta pentrucă în zilele noastre psihologia celor mai mulţi dintre oamenii cu o aşa numită „viaţa interioară" este clădită pe date fictive. Nu înţelegem prin aceasta că individul îşi falsifică în mod conştient psihologia ci, că datorită neînţelegerii realităţii sociale contemporane, opune colectivizării continui a vieţii — dintr'un instinct de conservare a personalităţii — o psihologie cu totul diferită de aceea care ar trebui să rezulte din relaţiile dintre oameni în cadrul societăţii actuale şi care, dimpotrivă, este o reacţiune, de cele mai multe ori spontană, faţă de stările de lucruri din societatea de astăzi.

Dar oricum ar sta lucrurile, se poate spune cu precizie, în ciuda tuturor teoriilor cu privire la depersonalizarea omului, în mijlocul civilizaţiei, că mai mult ca oricând, asistăm acum la un avânt individualist fără un precedent de intensitate analoagă. Fenomenul apare evident când considerăm filosofia şi literatura zilelor noastre.

S'ar putea ca în parte, toate acestea să se datorească reacţiunii de care aminteam înainte, dar nu tindem să arătăm procesul social prin care s'a ajuns la actuala contradicţie între viaţa materială şi cea spirituală. Rămânând însă pe linia constatărilor, nu mai încape îndoială că întreaga cultură a societăţii noastre stă sub semnul individualismului.

*

„Tipul de şofeur" către care credea Keiserling că se îndreaptă omul civilizaţiei contemporane, este departe de a se realiza; dimpotrivă, am putea spune că evoluăm spre „tipul de esseist", căci într'adevăr, fie că scrie, fie că gândeşte pur şi simplu, omul de astăzi vede lumea ca esseist.

Ca şi limba elenă, la Roma, pe timpul lui Juvenal, esseul a devenit modul general de exprimare şi ceeace, în deosebi, este caracteristic, modul nostru general de gândire. Esseu în filosofie, esseu în roman, esseu de multe ori până şi în lucrările cu pretenţii ştiinţifice. Este posibil — şi desigur că aşa este — ca filosofia-esseu să nu mai fie filosofie sau romanul-esseu, roman, dar aceasta arată tocmai marea importanţă ce se dă acum esseului.

Dar, esseul şi autobiografia au un punct comun de plecare: individul ca singură realitate hotărîtoare, deaceea nu este de mirare întâlnirea acestor două genuri pe terenul romanului.

Că tendinţa de a vedea lumea pornind dela noi înşine şi de a nu o considera decât în măsura în care ne priveşte, ca indivizi, poate fi — am spus-o—un protest împotriva civilizaţiei actuale, este un lucru de mică importanţă; fapt sigur este că izvoreşte tocmai din această civilizaţie. Şi nu putem spune că acest fel de a gândi este propriu acelora care prin poziţie socială se găsesc în afară de civilizaţia modernă, „lumpen-proletariatului intelectual", boemei. Amintim aici doar de doi scriitori: de L. F. Céline şi de Georges Duhamel, amândoi medici, deci profesionişti care ocupă o poziţie perfect determinată în cadrul societăţii actuale. Gândiţi-vă la Bardamu şi la Salavin (dacă aceste două personagii sunt sau nu construite pe date autobiografice, nu ne interesează, deşi în general elementul autobiografic nu poate fi dovedit în acest caz, existenţa lui este foarte posibilă), observaţi cât efort depun aceşti eroi de roman pentru a-şi afirma individualitatea pe care o simt ameninţată de tot ce-i înconjoară şi aceasta — chiar dacă va fi nevoe să evadeze din realitatea în care trăiesc.

*

Sforţarea continuă a omului de a-şi păstra individualitatea, este fundamentul esseului şi al autobiografiei, reală sau aparentă. Neputinţa de a înţelege civilizaţia şi poziţia individului în cadrul ei, face din omul care gândeşte — şi este incontestabil că există mulţi din aceştia — un adolescent perpetuu.

Adolescenţa este o vârstă când omul trăieşte din vis. Este epoca în care omul substitue realităţii de cele mai multe ori potrivnice, un şir nesfârşit de iluzii. Particularitatea acestor iluzii stă în aceea că omul nu se gândeşte niciodată să le realizeze. Orice gând de realizare este absurd, deoarece iluziile adolescenţei se împart în două categorii: iluzii care nu se pot realiza şi iluzii care nu trebue să se realizeze.

Nu ne-am înşela dacă am spune acelaşi lucru despre starea de desorientare a intelectualului modern.

Care curent a reprezentat mai bine pornirea în căutarea altei vieţi, decât dadaismul? Dada — se ştie — n'a fost numai un curent literar, a fost o adevărată directivă

A. Lucaci

Urmare în pag. 2

Armand Călinescu

Nu este om de ispravă şi de spirit drept care să nu rămână consternat şi adânc îndurerat de asasinarea cu atâta lipsă de reprezentare a unui scop util a fostului preşedinte de consiliu Armand Călinescu. In aceste vremuri numai sălbăticia cea mai împăroşată mai se poate gândi să turbure o linişte necesară apărării patriei.

Şi nu numai consideraţii de pace internă ne inspiră simpatia şi regretul, ci şi o adevărată consideraţie pentru om. Da. Cu toate cusururile ei, naţia română găseşte oricand oameni echilibraţi şi de inteligenţă sprintenă care s'o conducă în clipele critice. Nu se poate admira îndeajuns calmul acestui om tânăr, puterea lui de muncă, lipsa de orice ostentaţie, capacitatea aceea destul de rară, precum se vede, de a sta la comanda unui mare vas cu o stăpânire deplină cu toată neîncrederea iniţială a multora. Toate frazele ponderate, toate faptele ardente. Orice cusur vechiu, de va fi fost, topit în gravitatea sentimentului că patria aşteaptă totul dela el.

Armand Călinescu n'a fost o expresie a devenirilor politice ci o valoare incontestabilă. Mic, slab, energic fără cruzime, autoritar cu modestie şi cu respect. Figura lui începea să se facă din ce în ce mai personală, să se ţină minte. Păcat, mare păcat şi mare totdeodată ticăloşie.

Au mai fost asasinaţi şi alţii, dar prin surprindere. Armand Călinescu însă şi-a luat singur o răspundere, a pedepsit cu asprime, ştiind dela început ce-l aşteaptă, mântuind pe alţii prin el. Merit turburător care-l face grandios. In istoria politicei româneşti dintre cele două războaie europene, Armand Călinescu nu e un simplu ucis, ci o figură neştearsă.

G. C.

Albert Londres, reporter

In primele luni ale secolului, locuia la al treilea etaj al unei case vechi din Lyon, un adolescent care făcea versuri.

Cu freză, cu bărbia precoce pufuită, ochiul duios, tânjenitor, aproape oriental, avea graţia unui tânăr Christ care nutrea toate speranţele literare. Ii plăceau femeile şi femeile nu-i lipseau. Căci toate astea se petreceau în vremuri foarte vechi, când dragostea nu era costisitoare decât pentru bătrâni. Poemele sale...

Poemele sale se resimţeau oarecum de toate astea. Cine le-ar citi astăzi, ar găsi în ele un parfum de budoar cu perne de puf, de sărutări în cupeu cu storurile trase, pe care tinerii de azi nu le cunosc decât din romane. Dar tânărul nu da lucrărilor sale mai multă importanţă decât da el restului literaturii din lume. Căci el nu citea nimic. Absolut nimic altceva decât Mersul trenurilor.

Numele său: Jacques Couzy. Poet cum n'a fost altul mai ignorat, nici chiar în cenaclurile cele mai ignorate. N'avea drept cititori şi admiratori decât doi prieteni în haine negre, care-i erau ca fraţi, complici în ale meseriei, reputaţie cu nimic mai mică. Cel mai mare se numea şi se numeşte mai ales azi Charles Dullin. Cel mai mic nu prezintă nici un interes.

Au trecut ani şi când n'a mai fost tânăr, Jacques Couzy s'a numit *Albert Londres* şi aşa a rămas. A devenit celebru în lumea întreagă, până într'o zi când, întorcându-se din China (pentru a doua oară), cu cel mai bun reportaj al său, pe „Georges Philippar", vaporul s'a scufundat cu întreg echipajul. Atunci a apărut pentru prima dată poza lui în ziar şi s'a văzut că are barbă. Lumea a strâmbat din nas: reporter cu barbă impozantă nu s'a mai văzut decât în România unul, astăzi: Al. F. Mihail. Părea veşnic deghizat.

Şi numai când i-a apărut poza în ziar, multă lume a observat că îl cunoaşte, dar n'avea habar că el e Albert Londres.

Dar şi când a fost celebru, ca şi atunci când nu-l ştia nimeni, el n'a citit nimic, absolut nimic decât Mersul trenurilor şi a vapoarelor. A vrut să cunoască viaţa direct, nu prin intermediul altora. Dac'ar fi citit, n'ar mai fi citit, n'ar mai fi plecat. Nu l-ar mai fi atras, nici interesat, să plece.

Albert Londres, prim reporter al ziarului *„Petit Parisien"*, a făcut de trei ori ocolul lumii: odată în lung, odată în lat, odată cruciş. Cred că este, împreună cu Paul Morand, unul din rarii Europeni care ştiu ceeace spun, când dându-şi părerea asupra globului, te-asigură că el nu e la urma urmei, „mai mare decât atâta".

Am citit de curând cele două volume în care a adunat reportagiile sale africane. *Terre d'Ebène.*

Albert Londres, mai mult decât un scriitor, a vrut să observe pe unii din albii care duc şi menţin sub bananieri binefacerile civilizaţiei. A ieşit din asta o anchetă care, fiţi încredinţaţi, nu împrumută nimic din stilul lui Bernardin de Saint-Pierre Cum trebuia să ne aşteptăm, aceste reportagii africane au făcut un tamtam care şi astăzi mai răsună în urechi; dar mai cu seamă i-au adus recunoştinţa administraţiei coloniale. Căci Albert Londres nu putea pleca pentru ca să se distreze şi nu scria pentru ca să distreze pe cititori; ci vedea în vagabondările sale o misiune, în scrisul său o obligaţie. Vroia să niveleze lumea şi bucuriile. Anchetele sale erau mai mult decât simple reportagii făcute pentru a face literatură, ele aveau ceva din anchetele oficiale, administrative, dar din aceste anchete aveau numai tendinţa, scopul, observaţia, stilul, erau astfel încât răscoleau lumea. Cu reportagiile sale nu cerceta numai problema, ci o rezolva. Nu e deajuns să ştiţi că a scos în volum *Au Bagne, Biribi, le Chemin de Buenos-Aires, Marseille pont du Sud, la Chine en follie, Chez les fous,* şi nu e deajuns că le-aţi citit şi v'au bucurat; trebue să mai ştiţi că fiecare reportaj a temperat câte unul din necazurile omenirii. Albert Londres nu şi-a pierdut timpul, n'a pierdut nici timpul oficialităţilor, n'a abuzat nici de timpul cititorilor.

Albert Londres este unul din puţinii scriitori care şi-au realizat visurile de tinereţe. In *Partir..., Departs, Bava l'Africain, le Simoun, Marius,* nu e vorba, în teatru şi în cărţi, decât de cu totul moderna „nostalgie de a călători".

Nu cunosc fiinţă mai nepăsătoare, mai liberă de prejudecăţi, care să dispreţuiască mai mult orice vanitate. Posedă o libertate de existenţă şi o vorbă francă pe care ţi le dau numai renunţarea la orice ambiţie banală. Râdea de oameni! Râdea de decoraţii. Mă veţi crede când o să spun că n'avea decât să se aplece, ca să capete ori câte decoraţii. Dar el nu se apleca. Nu s'a aplecat niciodată. Ar fi fost lipsit de un spectacol frumos.

— Viaţa e frumoasă! spunea el, ridicându-şi părul râzând, cu un gest care era numai al lui.

Astfel, mai liber decât aerul, Albert Londres străbătea universul, cu pasul său dansant, cu pălăria mare, strengăreşte pe o ureche, cu pipa între dinţi, îngânând veşnic o melodie:

— Viaţa e frumoasă!

Nu se mira, nu se înspăimânta de nimic. In timpul războiului mondial şi-a plimbat faimoasa, neobosita lui privire, prin locurile cele mai primejdioase şi mai nesănătoase. După războiu a hoinărit prin marea nebunie a lumii: printre leproşi a fost lepros, printre Chinezi a fost chinez, printre nebuni a fost nebun, printre prostituate a fost traficant de carne vie, printre negri a fost canibal, pretutindeni a fost la el acasă, şi în reportagiile sale nu ne este ghid, ne este gazdă. Peste tot a umblat cu aceleaşi ghetre, fără bagaje, cu barba în vânt. Dela Peking la New-York, dela Ierusalim la Polul Nord. A trăit mai multe vieţi, a trăit viaţa tuturor celor ce i-a cunoscut.

Se oprea numai ca să cugete la cei pe care îi iubea. Căci acest „distrat" era tovarăşul cel mai credincios, cel mai sigur. S'ar fi întors din lună, şi o să se întoarcă şi de pe lumea cealaltă, ca să facă un serviciu prietenilor. Se oprea şi pleca iar, vagabond al oceanelor, boem al tropicelor. Arunca asupra mizeriilor şi crimelor omeneşti, o privire de faianţă limpede, pe care douăzeci şi cinci ani de voiaj n'au izbutit s'o întunece.

A fost un om fericit. Un poet scump. Ultimul romantic. Zâmbea femeilor. Se credea în 1830.

I. Marius Mircu

Volum uitat

Pe raftul — cimitirul — în care l-am văzut,
Volumul e-un bătrân găsit în casă mort.
Hârtia e covorul pe care a căzut
Şi titlul — un vapor ne mai sosit în port.

Pe fiecare foaie, poeme răstignite,
Şi fiecare strofă bătută într'un punct,
Cunune împletite din vorbe — stalactite —
Şi lacrimi — mângâierea poetului defunct.

Iar rimele's pantofii ce 'ncalţă câte-un vers.
Creionu-şi rupe vârful şi gândul se îndoaie,
Când data—un ceasornic—de mult oprit din mers,
Se-acopere de lava, căzută ca o ploaie.

Juliette Constant

Din opera lui:

Erasm din Rotterdam *)

Dar ca să vă arăt că tot ce e celebru, uimitor, glorios printre oameni este opera mea [Nebunia] vreau să încep cu războiul. Nu se poate tăgădui că această mare artă nu e izvorul şi secerişul celor mai sgomotoase fapte. Se poate totuşi închipui ceva mai nebunesc decât războiul? Două armate se bat (Dumnezeu ştie pentru ce) şi amândouă au mai multe pagube decât foloase din inimiciţia lor. Cine piere în războiu ca Megarez, nu preţueşte nimic. Apoi, spuneţi-mi mă rog, ce serviciu ar putea aduce înţelepţii, atunci când armatele sunt înşirate în ordine de bătaie şi aerul răsună de răguşitele trâmbiţi şi de răpăiala tobelor, în vreme ce sfârşite de învăţătură şi de meditaţie îşi târăsc viaţa bolnavă din cauza sângelui sărac şi rece care le circulă prin vine? Aci e nevoie de oameni ciolănoşi şi materiali, robuşti şi îndrăzneţi dar de foarte puţin talent; da, astfel de maşini sunt trebuitoare pentru meşteşugul armelor. Cine nu va fi râs cu hohote la vederea lui Demostene îmbrăcat milităreşte, atunci când urmând înţeleptul sfat al lui Archiloc, aruncă, îndată ce văzu pe duşman, pavăza şi o luă la goană de-i sfârâiau picioarelor, fără ruşine de a se arăta pe atât de laş soldat pe cât de bun orator era?

Imi veţi spune că războiul cere o mare prudenţă: admit, dar în general, şi încă şi aşa nu e vorba decât de o prudenţă specială, privind meseria armelor, fără nicio legătură cu înţelepciunea filosofică. Deci paraziţii, mijlocitorii, hoţii, ucigaşii, oamenii de rând, puţinii la minte, mofluzii şi în genere toată drojdia vulgului poate aspira la nemurirea războiului mai mult decât oamenii care trăiesc zi şi noapte absorbiţi în contemplaţie. Voiţi o mare pildă de inutilitate a acestor filosofi? Luaţi pe incomparabilul Socrat, declarat de oracolul lui Apollo cu singurul, unicul înţelept. Neghioabă declaraţie! N'are de-a face. Acest filosof, întreprinzând nu ştiu ce lucru de folos obştesc, a trebuit să-l întrerupă în râsetele unanime. Totuşi acest om nu era cu totul nebun, refuzând statornic numirea de înţelept şi răspunzând că un asemenea titlu se potrivea doar Divinităţii. Era însă de părerea că oricine dorea să treacă drept înţelept, trebuia să se abţină cu totul dela guvernarea republicei; dar dacă ar fi adăogat că acela care ţinteşte să fie socotit om, trebue să se abţină dela tot ce se chiamă înţelepciune, aş fi avut pentru el oarecare stimă. Dar în fine, de ce a fost acest om mare acuzat în faţa magistraţilor? De ce a fost osândit să bea cucută? N'a fost oare înţelepciunea pricina tuturor nenorocirilor sale şi în sfârşit a morţii? In vreme ce acest filosof îşi petrece toată viaţa raţionând despre nori şi idei; în vreme ce se ocupă cu măsurarea unui picior de purece şi se pierde în admirarea bâzâitului unui ţânţar, el neglijează studiul şi cunoaşterea oamenilor, şi arta în mod imperios necesară de a se conforma lor. In acest portret vezi pe acela al multora din ai noştri. Platon, care fusese discipolul lui Socrate, văzând pe magistrul său ameninţat cu supliciul morţii, se încearcă să-l apere cu străşnicie; deschide gura pentru a îndeplini acest bun serviciu; dar înspăimântat de sgomotul adunării, îşi pierde cumpătul la jumătatea primei perioade. Ce să mai zic de Teofrast, discipol al lui Aristot, care şi-a meritat numele prin elocvenţa sa? Vrând să vorbească poporului, nu-şi mai găsi graiul, încât ai fi zis că văzuse lupul. Eu vă întreb dacă aceşti oameni erau buni să îmbărbăteze pe soldaţi? Isocrat, care ştia să compună atât de frumoase discursuri, îndrăznit-a el vreodată să vorbească publicului? Chiar Ciceron, părintele elocvenţei romane, tremura şi se bâlbâia ca un copil la începutul discursurilor sale. E adevărat că Fabiu interpretează această timiditate ca nota distinctivă a unui orator pătrunzător, care cunoaşte primejdia la care se expune; dar spunând acestea nu mărturiseşte oare că filosofia nu e de loc compatibilă cu treburile publice? Cum ar putea aceşti oameni să înfrunte fie-

*) Din *Elogiul nebuniei.*

Urmare în pag. 4

Camil Baltazar

Literatura română avusese poezie de ftizici, cu tot acel sentimentalism aerian şi cu tipica ascuţire delirantă a simţurilor. Camil Baltazar a creat poezia ftiziei, el însuşi nefiind un bolnav (*Viecernii*). Sanatoriul slujeşte ca simplu pretext de coordonare a unor emoţii universal umane: înfrăţirea cu semenii care suferă împreună cu noi, presimţirea morţii, melancolia autumnală şi celelalte. Poezia nu e o simplă notaţie confesională, un jurnal de sanatoriu. Liber de spaima reală şi întemeiat numai pe reacţiuni sufleteşti virtuale, poetul îşi construeşte un organism întreg de imagini şi simboluri care-i constitue un stil. Botticelli ori Michelangelo zugrăvesc îngeri, dar nu din teroare creştină, ci pentru înfăptuirea unei maniere, unul spre a expune trupuri infantile livide ca incarnatul crinilor, altul pentru a studia uriaşe musculaturi. In figurarea sentimentelor, Camil Baltazar are tehnica sa, hieratismele, peisagiile de proiecţie şi gesticulaţiile sale. Tocmai această supunere a sincerităţii într'un sistem face valoarea poeziei.

Intristatul ia poza tuberculosului într'un pat de sanatoriu. O mare impulsie fraternă îl cuprinde şi face gestul stilizat al împreunării mâinilor:

şi ca să ne simţim mai bine
vom împleti mânile în chip de frăţinătate

Morţii iau poziţii smerite de sfinţi adormiţi în duh de fericire şi bolnavii se îngrămădesc să-i vadă, cuvioşi ca nişte arhangheli prerafaeliţi:

Asară mi-a murit vecinul de pat
acum odihneşte în capelă,
în strae albe stângaci îmbrăcat.

Bolnavii cari au venit să-l vadă
l-au compătimit cu ochi tăcuţi—şi-apoi smerit
s'au strecurat pe uşa capelei

Două fiinţe cu mâinile unite în chip de rugăciune merg la mormântul unei maici tinere pierduţi în contemplaţii ca'n faţa unui sanctuar:

Vom merge amândoi spre locul ştiut,
acolo unde doarme, frumos, maica tânără şi bună,
să auzim cum sufletul i se desfoaie în noapte
în sidefări molatece de lună.

Mişcarea, expunerea, impoziţiunea mâinilor sunt esenţiale în această ceremonie a cucerniciei jălalnice:

Mânile am să ţi le iau în mânile mele
peste ochi îţi voi sufla frăţeşte—jaratec de vorbe domoale,
că mânile îţi vor căpăta lumina albă
şi catifeaua lor va fi moale.

*

Apoi vom şedea pe banca veche,
cu mânile dăruite ca'ntr'o poveste naivă.

*

să vii, Jol,
cu mânile bolnave de rugi şi amintire,
să-mi pui în odae scâncete
cu molcoma degetelor tale slovenire.

*

De-aceia când noaptea a fost prea mult taină,
mânile tale mi-au urcat zăpădirea pe haină;

Acustica este fină, asociată cu fenomene fulgurante, într'o ritmică moale, încetinită, elementele fiind ninsoarea, ploaia măruntă, cristalul, sideful, violinele, poleiala, zăpada, scama, borangicul, chihlibarul. Dintr'o sensibilitate excitată şi din excesul de lamentaţie poetul scoate un fel de euforic a delirului blajin, lăsându-se extaziat de viziuni procesionale. Conştiinţa anticipează ceremonia morţii, îmbătându-se de solemnitatea ei:

Şi poate că, voind să mă aşeze în capelă,
mă vor purta descoperit prin grădină,
şi cum mă vor plimba tăcut pe alei,
în dimineaţa vibrând ca o coardă de violină,
se va pleca o creangă de copac,
umbrindu-mi faţa cu tăcere
şi sărutându-mă blajin cu floare albă
ca o târzie şi cuminte mângâere...

Cum mă vor fi lăsat să hodinesc puţin—
cu faţa galbenă — brodată'n albul Aprilin,

va fi atâta linişte în jurul meu,
creanga va sta boltită asupră-mi cu teamă

Şi animalele (alese prin acele mai pure, mai inocente: căprioare, viţei) sunt puse să simbolizeze invaziunea tristeţii care fericeşte:

Şi la fântânile din margini de zăvoaie,
au pogorît toţi puii de căprioară,
să-şi spele sufletele cu apă limpede,
care ogoae şi înfioară.

*

Toamna ca o viţeluşe bolnavă,
pe care o duc stăpâni răi la tăere,
a luat calea codrului — pojgheţuit şi cangrenat
de tăcere.

Limba e siluită (*îngeruit, iederat, zăpădire, pojgheţuit*), însă pe deoparte invenţia verbală e în genere fericită, pe de alta stângăcia frazei sugerează inocenţa sufletului biruit de prezenţa elementului divin. Este fără îndoială, afectare în această poezie (Şi aşa m'a durut..., să nu plângi, mamă...), dar o afectare devenită stil, simbolizare artistică a unor atitudini sufleteşti, hieratism angelic al jalei. Camil Baltazar a înlocuit celulele în care apar călugărilor smeriţi îngerii cu odăi albe de sanatoriu şi peisagiile ce comentează primul plan uman cu alei de cimitire scoţând nişte reprezentări prerafaelitice şi minor romantice totdeodată de o incontestabilă valoare.

Ciclul *flaute de mătase* a stârnit la adversari o veselie inextinguibilă (cum pot fi flautele de mătase?) şi a încântat mai puţin chiar pe admiratorii intimidaţi de rezistenţa altora. Totuşi aceste poezii din care s'a eliminat cadrul sanatorial rămân pline de *originalitate*. *Lipsite* de astădată de elementul durerii, ele cultivă un serafism infantil într'un soiu de Paradis miniatural, făcut din substanţe pure şi graţios sonore. Poetul nu s'a gândit în planul ordinei reale că flautele ar putea fi de mătase, ci a asociat doar sonul clar şi melancolic al flautului cu foşnirea şi căderea somptuoasă a mătasei. Caşi în Paradisul dantesc universul e făcut din clinchete, străfulgerări, unde, arome, elemente în genere diafane şi impalpabile, ori măcar sublimate. Adunarea lor nu e hibridă atâta vreme cât nu se strecoară niciun elelement impur din lumea conturelor terestre. Aci găsim: zăpadă, mătase brumată, pene albe, narcise, vise (ca viziuni inconsistente), căprioare, tapete verzi, clopoţei, şipote, garofe, porumbei, fildeş, harfe, ametiste, opale, sicrie de aur, zurgălăi, clopote, arame, etc. Din toate acestea poetul construeşte o zonă cu heruvimi plutind în candori şi melodii, în gesturi stilizate de extaz:

Taci lin,
îngerii serii vin,
seara vine
şi-a căzut zăpadă.

Melodii albe
au să urce
şi-au să cadă
şi vor poposi
lângă sufletul tău de seară şi zăpadă

*

Miryam şi Nyol
luaţi-vă de mână,
coborîţi pe pajiştele cerului,
pe poteca stelelor:
apele au prins promoroacă,
liniştea s'a culcat,
toamna, toate plânsorile şi le-a cântat.

*

Dece te-aş plânge?
acolo unde eşti
sunt îngeri, cu uşoare caleşti de fluturi,
sunt fetiţe care spun toată ziua rugăciuni
şi seara adorm cu poveşti de mătase brună pe ochi

*

Seara de poposea lină, ca un coşciug de îngeri
dus pe drumuri albe de heruvimi
ochii tăi îşi întristau albiile şi apele;

*

Să-ţi aduci aminte şi să tângui,
când tilincile vor muri irosite pe întinderi,
să-ţi aduci aminte şi să jălui
când amurgul, sângerat, va îngenunchia pe îndelete.

Printr'o uşoară deplasare, părăsind euforia anemiei şi angelismul miniatural, şi păstrând numai psalmodierea tânguitoare slavă şi arhaismul liturgic, poetul se reînoieşte în *Biblice*, adăogând o puternică senzualitate. Acum se află în plin Vechiu Testament, căruia cu fondul său ebraic îi dă vibraţii de-o puternică autenticitate:

Neagră sunt şi pulpa mea de smoală,
şoldul cald caval şi umerii lăute,
m'aş da ţie toată goală,
fericită în ruşinea coapselor durute.

*

Duce-te-oi în casa maicii mele,
pat de muşchi ţi-oi face, chiparoşi şi ierbi,
te-oi adulmeca în sfiiciune şi smerenii grele
cum adulmeci sperioşii cerbi.

Reculegeri în nemurirea ta reprezintă o sinteză mai gravă a tuturor acestor aspecte, pe coardele mai lungi ale harfei. Sunt multe repetiţii şi preţiozităţi dar din când în când mari strofe cântă, liturgic:

Intoarce-m'aş totuşi atât de îngereşte,
să simt cum în preajma mea preajma ta creşte,
cum uşoară în mine toată te necuprinzi;
cum uşoare şi-abia pâlpâinde candeli aprinzi.

Priveliştile îşi măresc perspectivele, devenind grandioase ca la romantici dar mereu paradisiace, înzăpezite:

In umbra cea mai lină, prejmuit
de albi mesteceni şi de tineri plopi,
stă lacu'n giulgiu de extaz încremenit,
cu linişti albe peste brunii stropi.

Păşim la braţ pe lângă lac,
cu-argintăria mânilor topită 'ntr'o îmbrăţişare,
aşa cum s'a topit cântarea lunii
în alba lacului extaziare.

*

In miez de noapte liniştea fu dangăt pur
de harfe şi desăvârşiri astrale
când stelele rotiră împrejur
adâncă despletire de petale

Când sufletu-ţi mi s'a deschis
şi mâna ta a prelungit smerenii
şi trupul fu un paradis
în care porumbei cântară denii.

Considerabil poet până aci, Camil Baltazar începe să sufere în mod păgubitor înrâurirea lui Ion Barbu şi a şcoalei mallarmeene în general (*Cina cea de taină*). Creator din ingenuitate, el e ameţit de teoria poeziei pure pe care o profesa înainte fără să-şi dea seama. Poetul n'are pregătirea teoretică trebuitoare spre a înţelege adâncul problemelor estetice şi se încurcă în dificultăţi artificiale. Inspiraţia sa e propriu zis direct emotivă, mai mult sentimentală, de-un sentimentalism care, când puterea harfei încetează, se traduce printr'o confesiune prozaică. Această proză printr'un sistem de elipse şi de cifruri simbolistice încearcă poetul a o hermetiza. Deşi în reprezentările ei, poezia nu urmăreşte imitarea universului concret, totuşi ea trebue să păstreze o organizare interioară acceptabilă în ordinea visului. Aci totul este inextricabil:

Să te legăn pe o nueluşe aeve,
uşure peste ochi să te desmierd;
ridice-se ale pământului seve
jertfelnice 'n care să te am, să te pierd.

Trupul să ţi-l porţi ca pe-o lacrimă geana,
frângu-ţi-l roua în tulburare;
dragostea 'n hipnotica şi aeriana
trecere spre lumina cea mare.

Apar pretenţiile ideologice. Cutare poezie tratează despre înfăţişările multiple ale Cosmului:

In sinea ta ca un prunc nerostit
îţi porţi înainte de grai nemurirea;
şi sunt în culori; clipind în undit
cum unda în cealaltă undă rostirea,

Şi de dai şi te pierzi şi te lepezi;
te aduni, te resfrângi; şi 'napoi
îţi porţi în turme planeţii repezi
gonindu-i în vremuri, prin haose, goi.
Alb peste neguri şi galben în verde,
clipa sonor te cuprinde mercur;

O mulţime de pedanderii şi imposibilităţi verbale, puerilizează opera (cerul îţi poartă în calea lactee calea; sonore surdine de griuri pe alburi; chipul tău în leagăn legăna; să-şi urce luna, micii zurgălăii; şi apoi vorbeşte cu vorba numai culoare; buzele mărgean peste mărgean).

Totuşi în *Intoarcerea poetului la uneltele sale* poetul se reînoieşte şi oarecum se simplifică. Dar acum se ivesc două neajunsuri. Poetul, regretând, pare-se, rătăcirea sa prin hermetism, vrea să redevină simplu, însă înţelege, ca estet, simplitatea într'un chip greşit. Frazele devin directe, jurnalistice, scoase din orice organism înalt simbolic. Apoi în loc să se nutrească din marile sentimente eterne, ele îşi scot materia din operaţia însăşi a poeziei. Avem dar înaintea noastră o poezie a poeziei. Oricât directitatea discursivă poate uneori să ne arunce în zona cea mai sublimă (dovadă poezia lui Walt Withman), aci jurnalismul apare prea nud, prea strict autobiografic:

Alerg şi asud prin tramvae,
mă'nghesui (un număr) prin mulţime;
„adun material" dela colaboratori
pentru „România Literară",
mai scriu un cursiv de circumstanţă,
îmi fac corecturile, toate, singur
iar Miercuri şi Joi paginez gazeta
în atmosfera deasă şi toxică
a prafului de plumb din tipografie.

*

Mă întorc iar la uneltele mele:
styloul galben,
drag fiindcă mi l-a dăruit,
acum patru ani prietenul Benador.

Acesta ar fi „tragicul cotidian" al poetului. Tot mai supărătoare se face parada de duioşii pentru „prieteni dragi", pentru femeie. Scriitorul a învăţat câteva vorbe mari ca *gratuit, transcendent, metafizic, elevaţii* şi compune din ele uscate profesiuni de credinţă pentru iubită:

Tu îmi dai *elevaţia*
de a trece printre oameni, versuri şi gene
cu imperceptibile aripi aeriene
într'o purure plutire *gratuită*
. . . .
mă faci străveziu
ca un sicriu
în care, din rămăşiţe umane
mai stărue doar *transcendente* mărgeane.

Cu toate acestea poetul suav se regăseşte. Revenirea la îndeletnicirea poetică e cântată în ton biblic:

Intoarce-m'aş iar la uneltele mele,
gingaşii pori ai hârtiei de vers
să-mi deschidă iar porţi de univers,
limpezi ca ochii de cerbi şi mărgele.

Candoarea poeziei e figurată prin zăpezi:

Dragă,
pentru tine
îmi umplu iar mânile de zăpadă

prin broderie, flori exotice, pânze curate:

fac cu o igliţă
infinitesimală
stelării aici, pe hârtie,
te cresc ca pe o plantă rară de cactus
care va înflori
odată la şeapte ani,
şi, alături de ţepi,
o să poarte între spini
şi cămaşa de in
a floarei din zăpadă.

prin „îngerire", însfârşit printr'o respiraţie mai pură, prin rămânerea în picioarele goale:

Trebue să luăm un gât zdravăn de aer,
să ne descălţăm pe îndelete
de obiceiurile convenţionale.

Ultimul volum, *Tărâm transcendent*, nu mai conţine decât zgură. Valoarea lui e cu totul redusă şi preţiozitatea la culme. Iubita e un potir scos din chiar carnea poetului şi purtat pe inimă ca o za. Trupurile se spală în „apa de meninge". Sau:

Harul fiinţei tale îmi strecoară până la rărunchi
farmec amar de miez de fruct,
totuşi trupul meu îl înjunghi
cu ape înalte şi limpezi de apeduct.

Gura ne-apropie în umana
atingere a două potire fecunde

dar sufletul îşi urcă atunci
mai limpede geana
care, albastră, taina noastră ascunde.

Propoziţii prozaice îşi complică fiece parte cu metafore fără o viziune totală, dând astfel de rezultate baroce.

G. Călinescu

Fişe literare

Ioan I. Ciorănescu

Ioan I. Ciorănescu (1905-1926), mort la abia 21 de ani, de ftizie, este tipul poetului alimentat sufleteşte din spaima morţii iminente. Fără îndoială că pentru ca boala să fie suficientă în poezie, trebue presupus talentul. Dar fără boala care dă gravitate şi acuitate sentimentală, putem foarte adesea să bănuim că activitatea literară ar fi putut să decurgă, la poeţii din această categorie, în mişcări şterse. După cum conştiinţa e mai invadată ori mai liberă de obsesia morţii, arta oscilează şi ea dela simplitatea ingenuă la pretenţia originalităţii. Şi cum aceşti poeţi mor tineri şi uneori n'au nici timpul de a se cultiva, tocmai partea din operă pornită din conştiinţa artistică e cea mai slabă.

Poezia lui Ioan Ciorănescu, câtă e scrisă în momente mai potolite, e a unui tânăr precoce, cu o mare uşurinţă de versificaţie, dar încă apăsată de modelele din manualele şcolare. (Din poezia franceză a tradus nu numai romantici şi parnassieni dar şi simbolişti însă reducându-i pe toţi, fără înţelegerea poeziei nouă, la acelaşi tip retoric şi curent.) Versurile inspirate din ideea morţii sunt mai mult sinistre decât mişcătoare (*năsălie, raclă, groapă, cruce, sicriu, catafalc, sfeşnice, cucuvea, clopot, goarnă militară*, etc. sunt imaginile obişnuite); celelalte sunt corecte dar banale. Exerciţiul literar însă a îngăduit tânărului poet să scoată la apropierea morţii două *strigăte* care prin profunditatea şi inocenţa lor merită să stea în orice antologie. *Ruga de bolnav* e o suavă plângere din sete de viaţă făcută cu supunere în vocabularul cel mai familiar:

Soră Elena, vino de grabă
De mă pansează.
Să nu mă doară! Ia nişte vată
Şi-o 'nmoae 'n apă oxigenată
Să nu mă doară! căci sunt bolnav,
Nu uşor, Soră, ci foarte grav.
Da, nu-i o glumă. A, cât timp încă
Va mai fi rana atât de-adâncă?
Spui că 'a 'nceput să se închidă?
Eu nu cred. Priveşte-mi figura lividă,
Priveşte-mi muşchii de aluat
Şi zâmbetul trist în plâns diluat.
Nimic sănătos în mine nu port
Decât doar aceste ciolane de mort.
Afară-i senin, e soare, e vară,
Pulsează o viaţă ritmică-afară,
Şi ea colorează obrazul meu pal
Şi 'nlătură acest decor de spital.
Ah, Soră, nu poţi să mă scoli din pat
Din crunta zăcere în care mă zbat?
Mă du chiar pe braţe, din geamăt din vaer,
Sub pomii ce-şi clatină frunzele 'n aer,
Pe-o bancă pe care să simt că re'nviu,
Să simt că nu-i încă acum prea târziu,
Să treacă prin faţă-mi copii şi femei,
Să treacă prin faţă-mi viaţa cu ei,
Să văd lângă mine răzorul cu flori,
Să-mi sorb sănătatea de sute de ori,
Să 'nalţ edificiu măreţ pe ruine
Şi ţipăt de viaţă să 'nceapă din mine.

Ante mortem (scrisă la 14 Octombrie 1926) e o întrebare chinuitoare de muribund tânăr asupra misterului morţii, simplă şi totuşi încărcată de viziuni, anxioasă şi ironică totodată:

Cum poate fi? Cum poate fi?
Spaimă sau zâmbet 'noapte sau zi?
Dracii-au să vină în convoiu
Cu cozi, cu copite, cu părul vâlvoiu,
Şi-au să răpească sufletul din noi?
Trăi-vom decenii, şi-un an, şi doi,
Şi-o zi, şi-o clipă, şi alta... Şi-apoi?
Apoi nicio clipă, iar timpul va trece
Din trupul cel rece, în sufletul rece.
Ce-o să ne'ntâmpine oare prin aer?
Trâmbiţe sau chicot, cântec sau vaer?
Ce vârstă sufletul va avea?
Vârstă de om? Vârstă de stea?
Vom fi palpabili? Vom fi stafii?
Vom fi prin însăşi moartea mai vii?
Cum poate fi? Cum poate fi?

Bibl.: Ioan I. Ciorănescu, *Vestiri*, versuri, cu o prefaţă de Tudor Vianu. Buc., 1937; *Antologia poeziei franceze*, traduceri. Buc., Cultura românească; *Povestiri în versuri*. Buc., Cartea Rom.; *Prichindel* poezii pentru copii; *Machbet* de Shakespeare (trad. în versuri în ms.)

Romanul contemporan

Urmare din pag. 1

de viaţă, iar dacă nu a putut trăi multă vreme şi a dat naştere suprarealismului — care nu este decât o *metodă* literară, atunci aceasta se datoreşte faptului că o promovare a absurdului în realitate este o încercare cu neputinţă de realizat.

*

Se ajunge deobicelu, la concluzia lipsită de sens că, omul, personalitate creatoare de valori spirituale, nu se poate realiza decât în afara civilizaţiei actuale. Ne vine însă în minte, în legătură cu aceasta un pasagiu dintr'o prefaţă a lui Paul Valéry — desigur una dintre cele mai reprezentative figuri ale spiritualităţii contemporane — la un volum de poeme al lui Lucien Fabre: „Arta inginerului căreia (L. Fabre) îi consacră nu cea mai bună, ci poate cea mai mare parte din timpul său, cere studii îndelungate şi conduce pe acela care se distinge în acest domeniu, la o activitate complexă. Trebue să conduci pe om să prefaci materia, să găseşti *soluţii* satisfăcătoare la probleme neprevăzute unde tehnica, economia, legile civile şi legile naturale introduc exigenţe contradictorii. Acest fel de raţionamente asupra unor sisteme complexe, nu pot lua niciodată o formă generală... In ochii unui observator care ştie să înlăture aparenţele, această activitate, aceste ezitări gândite, această aşteptare în dificultate, se compară destul de bine cu momentele interioare ale poetului." (P. Valéry, *Variété* I.)

„Intoarcerea la om" a societăţii copleşite de maşină este inutilă, pentrucă ideia preponderenţei omului nu a fost părăsită niciodată. Această necesitate a omului de a ocupa primul loc în societate, manifestată astăzi sub forma unui individualism anarhic, în viitor, după ce vom fi înţeles valorile civilizaţiei moderne şi relaţiile necesare între om şi natură, va putea renaşte ca un individualism creator.

A. Lucaci

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Literatura franceză de azi

După o lungă constrângere a războiului, academismul, parnasianismul, raţionalismul, precum şi alte valori convenţionale ale literaturii franceze au dat înapoi dinaintea avântului instinctiv, vital întrucâtva, făcând loc misticismului şi naturalismului.

Ca o consecinţă a noii situaţii create, prin multiplele probleme puse de aceasta, s'a produs în clasele mijlocii o lărgire a orizontului intelectual în detrimentul Parisului bulevardier.

In ordinea spirituală, îngrijorarea metafizică născută dintr'un contact zilnic cu moartea, atrase după ea o adevărată reînviere a spiritului religios, coincidând cu succesul din ce în ce mai mare al lirismului iraţional, adus de Rimbaud, încă din vremea războiului precedent. In acelaşi timp renăştea şi naturalismul care de altfel se completează cu misticismul, prin exemplul lui Huysmans, căci amândouă curentele şi-au datorit renaşterea, revărsării de grozăvii, de hidoşii şi de prostii a căror cauză a fost războiul. Naturalismul anilor 1880-1885 era trist, mohorît, ursuz şi cam mărginit în vederile sale, pe când naturalismul de astăzi e însufleţit de o furie, de o disperare în care lesne se recunoaşte îngrijorarea metafizică.

Acestea toate au marcat succesul autorilor cunoscuţi ca obscuri şi greu de înţeles.

Paul Valéry a beneficiat în saloane de o vâlvă, asemănătoare succesului lui Barbusse în clasele mijlocii şi populare. Ambii n'au fost înţeleşi totdeauna de admiratorii lor, dar belşugul neobişnuit pe care Barbusse li-l oferea, le mulţumea gustul, pentru pateticul nebulos şi umanitar, întocmai după cum poezia şi proza lui Valéry satisfăcea la oamenii de lume simţul eleganţei, al lucrului rar, al preţiosului.

Cu Valéry, simbolismul, reînoit prin disciplina cartesiană, a fost admis şi sărbătorit în elita aristocratică şi burgheză, împreună cu fantezia lui Apollinaire introdusă de Jean Cocteau.

Alegerea lui Paul Valéry la Academia Franceză şi succesul ediţiilor scoase de Nouvelle Revue Française au fost semnele netăgăduite ale acestei victorii.

De aici începe disputa între bulevard şi provincie, care atrase după sine o serie întreagă de victime atât printre universitari, ca şi printre oamenii de lume, iar din anii 1930 până în 1931 începu să se simtă criza.

Criza, morală născută din războiu avu ca prim efect alterarea sentimentului literar prin „dadaism" care era negaţia violentă a dreptului de a schimba idei şi sensaţii, care utilizate realizează ceea ce se chiamă literatură. Un alt punct al crizei în literatura franceză a fost „gidismul" care făcea apel la toate instinctele naturale ale omului, la un fel de om total, şi care prin persoana maestrului său André Gide ajunsese temporar la comunism.

Criză a fost „suprarealismul" care pretinde că îmbogăţeşte şi reînoleşte conştiinţa omenească prin adâncirea experimentală a subconştientului. Criză a fost „populismul" care îşi propunea să readucă sensibilitatea populară, fără însă a putea fi vreodată definit şi conceput ca o tendenţă cu adevărat nouă.

Criză a fost „neo-catolicismul" care prin cel mai eminent reprezentant al său, poetul Paul Claudel, îşi propune de a da oamenilor siguranţa şi mângâerea salvatoare a societăţii de disperare şi îndobitocire. Criză a fost acea incontestabilă renaştere a cugetării creştine, de care va rămâne legat, alături de cel al lui Paul Claudel, numele lui François Mauriac.

Criza şi literatura au devenit cosubstanţiale, căci căutarea perfectului sau a noutăţii e de neconceput în spiritul modern, viaţa ea însăşi fiind o lungă criză, o sdruncinare când ameninţătoare, când insensibilă, dar continuă.

Domeniul propriu al literaturii e individualul, psihologicul, iar atunci când vrea să iasă din ea, se neagă ea însăşi. Eventuala eclipsă a valorilor individuale ar putea să corespundă unei decadenţe a valorilor literare şi artistice, acestea toate ca ceva trecător, căci scriitorul francez rămâne indestructibil, individualist şi liberal.

Ion Vieru

Prostologhicon

Cineva ne-a spus următorul lucru: Vremurile sunt grele, lumea are alte griji! Nu e oare un semn de nepăsare din partea d-tale că te ocupi cu poezii, cu critici, cu nimicuri de astea în sfârşit? A! înţeleg, când vor fi vremuri normale poţi să-ţi vezi iar de beletristică.

M'am gândit bine la ce mi-a spus amicul şi nu că aş fi aprobat teoriile lui de om „serios", dar a trebuit să recunosc că atunci când pe câmpiile de luptă din toate taberele mor oameni şi atâţi tineri păzesc cu hotărîre pacea ţării noastre, scriitorul e oarecum ruşinat de aparenţa de inutilitate a lucrului său. M'am gândit bine şi am ajuns la încheierea fermă că dimpotrivă munca literară trebue să se continue cu mai multă energie ca oricând. Noi nu suntem dintre aceia leneşi, dar ne pare azi rău de fiece minut petrecut zadarnic. O ţară există prin facultăţile creatoare ale rasei, prin limbă, prin monumente. Statul politic vine să consolideze aceste realităţi indistructibile. Să încetăm munca intelectuală şi mai ales aceea prin care căutăm a dovedi că rasa noastră are o admirabilă literatură, de o bogăţie neştiută, pe nedrept ironizată de noi înşine? Dar poate să vină pentru un popor ziua în care apărarea politică să fie nevoită, covârşită, să aştepte vremuri mai prielnice luptei. Atunci arta naţională e aceea care duce războiul. A putea face dovada că avem o limbă evoluată, o literatură înaltă, care aduce nuanţa sa în lume e mijlocul de a exista. Pier statele, dar culturile adevărate nu se prăbuşesc. Statele italiene au fost secole sub felurite stăpâniri, dar Italia ideală a stăpânit şi înrâurit lumea. Sunt încă străini rău informaţi chiar de ai noştri care privesc cu neîncredere cultura noastră, totuşi originală, considerabilă. Trebue dar să facem propagandă. Insă cea mai bună propagandă e aceea a activităţii serioase, solide. Iată de ce hotărîrea noastră este ca această revistă să-şi urmeze activitatea, constând în orientarea sistematică a muncii care stabileşte valori, până la ultima limită posibilă. Studiaţi literatura română, făceţi-vă o noţiune temeinică despre ea, ridicaţi-vă la un înalt nivel intelectual, creaţi dacă puteţi la acest nivel, iată ce spunem tinerilor. Cultura e al doilea şi cel mai solid teritoriu al patriei.

*

Dacă ceeace spun gazetele italiene despre scriitorul francez Jean Giono, arestat pentru împotrivire morală la apărarea patriei este adevărat, Jean Giono este o canalie, şi canalie ar fi orice scriitor de oriunde care în vremuri asemănătoare s'ar purta la fel.

*

Am arătat încă dela apariţia revistei noastre că intelectualii români nu citesc şi am înşirat şi câteva posibile cauze. N'am crezut vreodată că astfel de articole pot avea vreun efect. Ar trebui să le citească cei care nu citesc, dar fiindcă ei nu citesc n'au de unde să ştie că se deplânge indiferenţa publicului român pentru cărţi. Ne-am întâlnit cu un intelectual care ne-a spus: Bravo, ai perfectă dreptate! — dar apoi ne-a rugat să-i trimitem revista gratis. O scriitoare română premiată, care primeşte salariu oricât de mic dela o instituţie culturală dintr'o provincie bogată ne-a cerut de asemeni să-i trimitem gratis revista atât ei cât şi bibliotecii la care funcţionează. Revista costă 2.40 pe săptămână, cât un ou. Scriitoarea putea să economisească dela bucătărie 2.40. Un profesor universitar ne-a cerut şi el printr'o solemnă adresă revista gratis pentru o instituţie când din marele său salariu putea plăti 120 lei pe an. Există prin urmare un cinism al anticărturărismului care nu se vindecă prin articole ci prin măsuri directe. Aceste măsuri directe noi le-am luat şi le vom lua cu straşnicie din ce în ce mai mare, pentru care pot să ne fie recunoscători acum scriitorii şi mai târziu tinerii înşişi. La Facultatea de Litere din Iaşi s'a ţinut un curs despre estetica romanului la care am putut constata că majoritatea studenţilor începători nu citise pe Flaubert, pe Stendhal, pe Balzac, necum pe romancierii români. Ei aveau tendenţa de a-şi lua notiţe despre conţinutul cărţilor. Am trecut imediat la fapte. Examenul a constat şi constă dintr'un control riguros al lecturilor. Studenţii au citit acum pe lângă atâtea lucruri din literatura universală pe d-na Papadat Bengescu, pe Rebreanu, pe Camil Petrescu, pe Gib. Mihăescu, pe romancierii mai vechi în întregime, pe Caragiale prozatorul (care nu se cunoştea). Nu s'a făcut vreo alegere ostilă altora, ci s'au fixat doar puncte de contact cu cursul. Toată literatura română trebue citită. Tot ce e mare în literatura universală trebue citit. Orice apare mai interesant în literatura română trebue citit şi discutat. In ce priveşte Facultatea de Litere din Iaşi acest program de lucru este *inexorabil* şi de acum încolo vă asigur că atunci când veţi întâlni un student ori un licenţiat de acolo veţi şti cu siguranţă că ceeace trebuia citit el a citit.

*

Ca un semn de reculegere faţă de tristele evenimente recente, amânăm pentru numărul viitor orice maliţie.

Teatrul lui Maurice Maeterlinck

Dacă numele lui Maeterlinck nu se poate rosti cu aceeaşi rezonanţă semnificativă ca acela al lui Shakespeare, totuşi el ne îndreaptă gândul spre o concepţie dramatică destul de originală.

Deosebit de teatrul antic în care destinul sta scris cu litere invizibile pe fruntea fiecărui personagiu, de teatrul clasic, al pasiunilor nobile, de teatrul marelui Shakespeare, în care se întrevede tot complexul problemelor umane şi de acel al lui Ibsen, teatrul revendicărilor sociale, al sufletului, teatrul lui Maeterlink aduce pe prim plan o atmosferă de misterios, aceea a „corespondenţelor" intime, ce animează acţiunea fiecărui personagiu din opera sa.

Inainte de a ajunge la confirmarea lui Maeterlinck ca scriitor genial de care Mirbeau, e nimerit să urmărim din punct de vedere biografic planul de ascensiune pe care geniul belgianului l-a urcat încetul cu încetul. Maurice-Polydore-Marie-Bernard Maeterlinck s'a născut în 1862 în oraşul Gand, patria faimosului împărat Carol Quintul şi a matematicianului celebru. Jacques Quetelet. Studiile făcute în Gand i-au adus prietenii strânse ca aceea a poeţilor Charles Van Lerberghe, simbolistul care mai târziu va duce o existenţă solitară exprimată în „Les Entrevisionus" şi „La Chanson d'Eve". şi aceea a lui Grégoire Le Roi, cu care Maeterlinck merge la Paris şi fondează revista „La Pléiade".

Debutul literar şi-l formează cu povestirea în proză „Le Massacre des Innocents" şi cu câteva poeme.

Părăseşte Parisul şi întorcându-se în Flandra. „le pays des fleurs et des abeilles" după expresia lui Rodenbach. îşi reliefează gândurile în câteva poezii publicate în revista de o vădită tendenţă parnasiană. „*La Jeune Belgique*" animată în cea mai mare măsură de tânărul Max Waller.

Şi-acum odată cu crepusculul anului 1889, izbucneşte vertiginos aurora gloriei lui Maeterlinck. când publicând drama „*La Princesse Maleine*", intră în nemurire datorită celebrului articol al lui Octave Mirbeau care în ziarul „Figaro" din 24 August 1890 pune pe Maeterlinck chiar deasupra lui Shakespeare. Gloria dramaturgului belgian se datoreşte apoi şi lui Stéphane Mallarmé care admirând drama o înmână lui Mirbeau pentru lansare în public. De aici înainte opera dramatică a lui Maeterlinck care numără peste cincisprezece drame, străluceşte grandioasă mai în toate ţările. Un premiu Nobel decernat în 1913 confirmă şi mai mult geniul dramatic al scriitorului belgian.

Teatrul lui Maeterlinck este o elaborare spiritualizată şi o armonizare pecetluită de originalitate a filosofiei unui Ruysbroeck sau Novalis, Emmerson sau Guyau, operă mistică în care se frământă sub dominaţia unui pseudofatalism probleme de o rezonanţă profundă ca Dragostea şi Moartea, Frica şi Presentimentul.

Maeterlinck evocă astfel fatalitatea morţii în „La Princesse Maleine, l'Intruse. l'Intérieur, la Mort de Tintagiles şi fatalitatea iubirii în Pelléas et Mélisande. Aladdine et Palomide, Aglavine et Sélysette.

Ceeace este însă mai caracteristic în teatrul lui Maeterlinck, este tehnica dramatică de care se foloseşte el. Avem de a face în opera dramaturgului belgian cu un teatru fără intrigă, cu un teatru al ideii substituită în simbol. O desconturare umană a personagiilor face ca sentimentele să se individualizeze şi să acţioneze pe cont propriu. Pe scenă, trupul eroului este aproape inexistent în rolul său, deoarece sufletul, reprezentat printr'un sentiment puternic, dirijează întregul mers al acţiunii. Este apoi în opera dramatică a lui Maeterlinck o luptă între tăcere şi elocvenţă, de unde aceasta rămâne înfrântă spre deliciul unui mister taciturn ce coordonează destinele eroilor. Cât de edificatoare este în acest sens această luptă, se poate observa uşor din piesa „Drames pour marionettes" unde tăcerea domină în totul, iar halucinaţia e stăpâna situaţiei scenice. Prin acele „Corespondenţe" ale fatalităţii, exprimată simbolic şi prin mijloacele simple ce condamnă elocvenţa, va trăi teatrul lui Maeterlinck. Dealtfel atunci când el încearcă să lase loc şi elocvenţei ca în dramele sale „Ariane et Barbe Bleu". „Soeur Béatrice" mai puţin şi în „Monna Vanna" mai mult, respectând tradiţia de conformaţia teatrală, dramaturgul nu reuşeşte şi deaceea se întoarce imediat la tehnica sa specifică, în „Joyselle".

De aici înainte credincios sistemului său original, el va încerca drama evangelică cu „Marie Magdaleine", drama patriotică cu „Le Bourgmaistre de Stilmonde" şi chiar simpla farsă cu „Le Miracle de Saint Antoine".

Fără să ne asociem consideraţiilor lui Mirbeau, desigur exagerate, trebue să recunoaştem totuşi că opera dramatică a lui Maeterlinck însemnează o etapă distinctivă în evoluţia dramaturgiei universale.

Virgiliu Angelli

Războiul

în recapitulări săptămânale

Joi, 21 Septembrie. Cea mai impresionantă imagine a eroismului polonez este fotografia care ne arată pe comandantul garnizoanei dela Westerplatte prizonier. I s'a lăsat spada drept omagiu. Stă pe o bancă de lemn sprijinit cu bărbia pe garda săbiei, cu un aer de copleşire sălbatecă. Un mare sculptor ar trebui să eternizeze această mâhnire de soldat. Comandantul vasului englez „Courageous", torpilat de Germani, a murit într'un gest superb. A stat pe punte drept salutând drapelul în vreme ce vasul se scufunda. Când apa i-a ajuns la gură a aruncat chipiul. Căpitanul se numea Makeig Iones. Au pierit odată cu el 578 de oameni. Când vezi atâta eroism, te simţi ruşinat. A sta la masă şi a citi jurnalul devine infamant. Primarul oraşului Varşovia se dovedeşte şi el un erou. Se numeşte Skarzynski. Oraşul a fost întărit. Fiece casă din pod până în pivniţă e o redută. Şi peninsula Hela nu poate fi luată. D. Chamberlain vorbeşte în Camera Comunelor. Războiul va fi dus „mai departe". Durata lui va fi „de cel puţin trei ani". D. Daladier vorbeşte şi el la Radio.

Turcia devine şi ea interesantă. Ministrul de externe Saracioglu declară că „negocierile pentru un tratat definitiv cu Anglia şi Franţa" decurg „în mod satisfăcător". In acest timp întreprinde o vizită la Moscova. In America s'a deschis Congresul. Preşedintele Roosevelt va obţine probabil modificarea legii neutralităţii în favoarea democraţiilor. Printre cei interesanţi în America e şi Colonelul Lindberg, acel aviator despre care unii poate îşi mai aduc aminte că a fost dus de avion peste Atlantic.

Pe la orele 2 după amiază se aude la Radio un glas repezit, sugrumat, ascuţit: „Atenţiune, primul ministru a fost omorît. El a fost executat azi de o echipă de legionari". Consternare. Ipoteze anxioase. Emisiunea se întrerupe şi apoi reîncepe cu muzică. In urmă trista veste s'a lămurit. O ceată de brute împăroşate au ucis pe primul-ministru pe când se întorcea acasă, ciuruindu-l cu 20 de gloanţe. Aveau cu ei granate, topoare, un arsenal întreg. Ei inşişi şi-au vestit isprava la Radio. Arestaţi, identificaţi, împuşcaţi pe locul trădării de patrie. Stârvurile lor, odioase oricărui Român adevărat, se împut sub această justă inscripţie: „Aceasta va fi de aci înainte soarta asasinilor trădători de ţară".

Un fenomen curios, aproape sinistru, a fost observat cu îngrijorare de toţi bucureştenii. Un nour alb rotund ca un fum de incendiu, mişcându-se dela Sud spre Răsărit, clocotea de fulgere mute, sbucnind în sus ca nişte scântei de claie aprinsă.

Vineri, 22 Septembrie. D. Goebbels desminte că ar fi complicaţii în Boemia şi Moravia, că între d-sa şi Führer ar fi disensiuni, că şefii naţionali-socialişti şi-au făcut conturi de bancă în străinătate. Interesant: In vreme ce d. Saracioglu merge la Moscova, Italia încheie un acord cu Grecia prin care situaţia în Mediterană se destinde şi temerile exprimate de Turci odată nu mai au obiect.

Sâmbătă, 23 Septembrie. Germanii osândesc rezistenţa Varşoviei, găsind că se varsă sânge inutil. Se dau acolo lupte sângeroase. Au luat straşnice măsuri poliţieneşti împotriva „insurgenţilor", „franctirorilor", care lucrează înapoia frontului. Mai mulţi agenţi germani şi-au găsit moartea în aceste operaţii. Cercurile germane socotesc că d. Roosevelt împinge America împotriva Germaniei. In Germania se modifică regimul cartelelor pentru mai târziu, ca mijloc prudent de apărare împotriva „aţâţătorilor la războiu". Cu toate pierderile de vase, se pare că Anglia a instituit un sistem de blocare foarte aspru şi fructuos. S'au scufundat 7 submarine germane şi s'au confiscat cantităţi mari de mărfuri destinate Reichului. După d. Girodoux, comisarul francez al informaţiilor, Reichul a pierdut în Polonia 150.000 oameni, morţi şi răniţi, 400—600 de avioane, 600—700 piloţi ucişi. Flota comercială e nemişcată. Marca necotată. Rezervele de aur aproape zero.

Din Varşovia se comunică ştirea că sunt mai multe centre de rezistenţă în Polonia afară de capitală. Cele mai importante sunt la Modlin. unde sunt trupele generalului Bortnowski şi în sectorul Zamosc-Zawa-Ruska, unde sunt trupele generalului Biernaci. Adăogând Hela, apoi franctirorii se pare că ostilităţile au acum, precum declară şi Germanii, caracterul unor guerille şi a unor insurecţii. Franţa a dat guvernului polon un important împrumut şi se svoneşte că s'ar ceda în Franţa un teritoriu simbolic, spre a putea avea fiinţă legală. Ruşii „curăţă" şi ei teritoriile respective. Prinţul Radzivill a fost arestat.

Se svoneşte că între Rusia şi Turcia s'ar încheia un pact de asistenţă mutuală. Mai înainte presa străină arunca bănuiala că Rusia ar putea ataca India. Pe de altă parte între Turcia şi Italia a intervenit o destindere. Italia are deci mână liberă să-şi cultive neutralitatea.

Pe frontul de vest nimic important. Probabil că aliaţii aplică sistemul blocării totale şi al uzurii, rezervându-şi avantajul de a fi atacaţi, cu pierderi pentru adversar, dată fiind poziţia lor favorabilă, sau de a lua ofensiva atunci când vor socoti momentul oportun. E foarte posibil ca până la primăvară să nu se întâmple nimic nou pe acest front. Lupta e originală, nu mai puţin reală şi plină de ameninţări. E un războiu între alimente.

D. Mussolini ţine un discurs, menţionând, între altele, şi poziţia Franţei şi Angliei faţă de Rusia. Ducele propune pace pe baza situaţiei de fapt.

Duminică, 24 Septembrie. Trupul neînsufleţit al lui Armand Călinescu e aşezat întru veşnicie lângă părinţii lui. Ţara toată e în lacrimi. Comunicatele german şi rus au ca leit-motiv: „linia de demarcaţie", care pare şi nu prea definitiv fixată. Ruşii sovietizează regiunile ocupate. Germanii bombardează continuu capitala polonă. E cel mai înfiorător bombardament dela începutul războiului. Spitale, monumente distruse. Mii de morţi. Varşovia, Modlin, peninsula Hela rezistă. Englezii aruncă din nou manifeste. Generalul german Fritsch, fostul comandant al forţelor germane, cade ucis în luptă. Atacuri germane la Vest. Sunt respinse de Francezi. Pe frontul apusean a sosit însuşi cancelarul Hitler şi generalul Brauchitsch. La Moscova e aşteptat—la invitaţia guvernului rus—ministrul de externe al Estoniei.

Luni, 25 Septembrie. Primul atac autentic al aviaţiei franco-britanice. Uzinele Zeppelin dela Friedrichshafen sunt bombardate. Nu se cunosc încă proporţiile şi consecinţele. Polonii rezistă în cele trei centre. Nimic prea deosebit pe fronturi. D. Saracioglu soseşte la Moscova.

Marţi, 26 Septembrie. Amiralitatea britanică desminte că ar fi avut loc vreo luptă navală în largul coastelor Norvegiei. Francezii desmint şi ei că ar fi bombardat uzinele Zeppelin. A fost probabil o explozie din cauze proprii. Germanii dau însă vina pe aviaţia franceză... Tot ei anunţă că au luat fortul Mokotovski şi o parte din cartierul Mokotov al Varşoviei. Ruşii ating linia Suvalki-Gondiondz-Suraj-Yanov (situat la 30 km. spre nord-vest de Brest-Litowsk) - Opalin - Dubenka, pe Bug.

D. Ribbentrop e chemat pentru mâine la Moscova. Guvernul francez disolvă partidul comunist.

Trupe germane sunt masate la Vest. 2500 de soldaţi autriaci dezertând a fi trecut în Jugoslavia. 200 avioane au bombardat azi Varşovia. Ruine şi moarte. Mai pot Polonii încă rezista?

Miercuri, 27 Septembrie. Aviaţia germană continuă a bombarda fără întrerupere Varşovia. Centrul e complet distrus. Mai există, oare, vreo clădire întreagă acolo? Morţii zac neîngropaţi cu sutele pe străzi. La ora 6 d. a. postul de radio anunţă că Varşovia se predă. A fost o rezistenţă grandioasă, cum puţine au fost în istoria lumii şi prin ea Polonezii şi-ar putea câştiga biletul de intrare la conferinţa păcii. Seara a sosit la Moscova d. Ribbentrop. Ce se va discuta? La Vest nimic deosebit. Consfătuiri militare la Roma.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

OCULTISM

— Numerele —

Domeniul misterios al numerelor a ocupat întotdeauna spiritele, şi ştim că Pytagora a fondat cu ele o întreagă filosofie mistică. In sistemul pytagorician numerele fără soţ sunt preferate numerelor cu soţ. Pytagora avea o predilecţie pentru numerele prime, cum sunt numite în aritmetică numerele, care nu sunt divizibile decât prin ele înseşi sau prin unităţi. Iată lista lor: 1, 2, 3, 5, 7, 11, 13, 17, 19, 23, 29, 31, 37, 41, 43, 47, 53, 59, 61, 67, 71, 73, 79, 83, 89, 97.

Aceste numere sau un multiplu de 3 sunt de preferat la jocurile de noroc, loterii, ruletă, etc.

Horoscop săptămânal

1—7 Octombrie st. n.

| La data stilului vechiu se vor adăuga 13 zile |

1 Octombrie Sensibilitate. Viaţă la cheremul altuia.
2 „ Lipsă de stăpânire de sine. Supărări şi primejdii.
3 „ Caracter întunecat, tăcut. Viaţă fără bucurii.
4 „ Luător în râs, observator nemilos de oameni. Izbânzi modeste.
5 „ Lipsă de afecţiune. Căsătorie nefericită.
6 „ Viaţă materialiceşte satisfăcătoare, dar întunecată de caracterul bănuitor.
7 „ Talent teatral.
7 „ Idem.

Nostradamus

Cântec trist

Cuvintele acestea nu-i nimeni să le 'ngroape
In cântecul cu care porneşti din nou la drum.
Acum suntem cu toamna îndrăgostiţi precum
In noaptea primăverii durerile pe ape.

Că ne-am iubit odată, mai tineri decât toţi,
Ne-a spus salcâmul veşted care zâmbea din moarte.
In umbra serii calme au ruginit prin carte
Poemele din urmă cu toamne şi cu morţi.

Ştiu, rândurile care călătoresc acum
Sunt ultimele slove din dragostea târzie.
Plec iar cu toamna tristă în liniştea pustie
Să-mi caut nostalgia prin negură şi fum.

Acum ne mai desparte doar vremea şi uitarea...
Să fii ca altădată, frumoasă şi să treci
Cu părul în tristeţe când seara pe poteci
Vreo harfă, mai departe, îmi va cânta 'ngroparea...

C. Pârlea

Peisaj bistriţean

Trăsnetele, şerpi roşii, brăzdează cerul.
Norii cenuşii aleargă fantomatic.
Ploaia, lacrimi reci, străbătând eterul,
Sărută Bistriţa ce fuge sălbatic.

Soarele, solul vieţii, îşi arată faţa,
După brazi înalţi, sihaştrii pădurii.
Razele străbătând, alungă ceaţa,
Restabilind echilibrul naturii.

Seara, jivină crudă, iese la pândă.
Plutele, cozi de rândunici, trec agale.
Bistriţa-adoarme în tremur de undă;
Fosforul lunii s'arată 'n spre vale.

Nicolae I. Lazu

Despărţire

In alt oraş, la ora când palpită
Lumini bolnave printre arbori goi,
Va luneca din galbenele foi,
De vechi album, o floare deslipită.

Şi-atunci oprind îmbătrânita-ţi mână,
Te vei gândi, zâmbind, la amândoi;
Dar calde, lacrimile tale moi
Se vor topi în şalul ros, de lână.

Alecu Vellea

Din opera lui:

Erasm din Rotterdam

Urmare din pag. 1

rul şi focul războiului, dacă mor de frică chiar când combat numai cu limba?

Şi după tot ce-am spus, mai e posibil să preţuim din nou acea maximă celebră a lui Platon, care afirmă: „Că republicile ar fi fericite, dacă ar fi conduse de filosofi, ori dacă principii ar face filosofie"? Am cinstea să vă spun că lucrul e tocmai invers. Dacă cercetaţi istoria, veţi afla fără îndoială că principii cei mai primejdioşi pentru republică au fost aceia care au iubit literele şi filosofia. Mi se pare că cei doi Catoni sunt o dovadă suficientă a acestei afirmaţii; unul turbură liniştea Romei cu prea multe delaţiuni, altul vrând să apere cu prea multă înţelepciune interesele republicei, nărui din temelii libertatea poporului roman. Adăogaţi aci şi pe Bruţi, pe Cassii, pe Grachi şi chiar pe Ciceron, care nu aduse mai puţină pagubă republicei romane, decât Demostene Atenei.

BIOGRAFIA

GIACOMO LEOPARDI

Giacomo Leopardi s'a născut la 29 Iunie 1789, în satul Recanati, şi era fiul contelui Monaldo Leopardi şi al marchizei Adelaide Antici.

Copilăria şi-a petrecut-o la ţară, împreună cu cei doi fraţi Carlo şi Paolina.

A învăţat să citească şi să scrie având ca profesor pe tatăl său şi pe cei doi preoţi ai casei.

Apoi învaţă singur răsfoind zi şi noapte biblioteca părintească. Având dragoste a cunoaşte literatura grecească, franceză, învaţă aceste limbi şi traduce în versuri *Batracomiomahia* lui Homer şi scrie două ode anacreontice, pe care le publică în greceşte.

Viaţa lui a fost o viaţă de sbucium şi suferinţă. Din partea părinţilor n'a avut nici odată mângâeri. Tatăl, om bogat, fiind o fire nesocotită, rămâne ruinat şi în pragul de-a fi închis din pricina datoriilor. Se căsătorise, pentru a putea scăpa din închisoare, cu o femeie ce-i adusese bani şi care izbutise să-l stăpânească.

Marchiza Adelaide, mama lui Leopardi, femeie evlavioasă, era totuşi fără inimă neiubindu-şi copiii.

Leopardi, slab clădit fizicește, însetat de glorie citea şi lucra până la istovire. Işi pierde vederea, rămâne pipernicit, cocoşat, diform.

Viaţa trăită în satul său Recanati nu-i mai plăcea. Hotărăşte să plece, să trăiască în oraşe mari. Părinţii nu vroiesc să-i mijlocească existenţa alt-undeva de cât lângă ei. Işi vede planul distrus.

El ce poate să facă altceva decât să fugă împreună cu fratele său Carol. Sunt însă prinşi şi de-aci înainte supuşi supravegherii părinteşti. Neizbutind nici prin fugă, este desamăgit, cade într'o stare bolnăvicioasă. Renunţă la citit, singurul lucru ce-l mai bucura şi se lasă înfrânt de boala care îi ameninţă viaţa.

Induplecaţi de starea de melancolie în care căzuse Leopardi, părinţii se hotărăsc să-l trimeată, pentru câtva vreme, la Roma. Aci este găzduit de un unchiu după mamă, Carlo Antici. Stă însă puţin. Vechia cetate, Roma, nu-i place.

Se întoarce la Recanati, hotărît să nu-l mai părăsească niciodată. Intervine însă chemarea lui la Milano, de un librar Fortunato, să îngrijească de apariţia operei lui Cicero. La înapoiere trece prin Bologna, unde rămâne câtva timp câştigându-şi existenţa cu lecţiile de limba latină şi greacă.

I se îndrăgise în inimă Recanati într'atât, că refuză catedra dela facultatea din Berlin şi Roma.

Colindă apoi prin Florenţa, prin Pisa, unde clima convine sănătăţii lui. In Pisa rămâne numai o primăvară şi se reîntoarce în Recanati.

Il părăseşte, pentru a nu se mai întoarce niciodată. plecând la Florenţa, unde trăieşte din vânzarea volumului de poeme „*Canti*". Din Florenţa pleacă la Napoli cu un prieten Antonio Ranieri. Aci boala nu-i mai dă răgaz.

La vârsta de 13 ani Leopardi scrie: „*Pompei în Egipt*", tragedie, „*Appressamento della morte*", pe care îl publică în 1816 şi „*Inno a Nettuno*".

Bolnav, cu un corp plăpând şi schilod, Leopardi iubeşte. Frumuseţea şi farmecul verişoarei Gertruda Cassi-Lazzari, a cântat-o în „*Primo Amore*".

Dragoste adevărată a simţit pentru o fată din Florenţa, Targioni Tozzeti.

In 1818 scrie cântecele patriotice „*Alla Italia*" şi „*Sul monumento di Dante*"... Urmează apoi poemele scrise sub titlul de „*Idile*".

Compune apoi „*Operette morali*", operă filosofică, şi lasă o culegere de note scrise din 1817 până în 1832.

Sfârşeşte răpus de o boală în ziua de 14 Iulie 1837, la Napoli, în timpul când oraşul era bântuit de holeră.

La câţiva ani după moartea lui Leopardi, prietenul Antonio Ranieri a făcut să apară o ediţie postumă.

Ion Horia Munteanu

Indiscreţii şi Anecdote

La bătrâneţe Swift fu internat în balamucul pe care el însuşi îl fundase în tinereţe. Aci sta adesea în faţa unei oglinzi — cel puţin aşa se povesteşte — cu stăruinţa unei femei cochete şi voluptoase, dacă nu şi cu gândurile ei. El se contempla singur şi zicea: biet om bătrân!

•

Abatele Terrasson fiind pe patul morţii spuse confesorului său: „Domnule, sunt prea obosit ca să vorbesc, vă rog să întrebaţi pe Doamna Luguet, ea ştie tot". Doamna Luguet era guvernanta. Confesorul insistă şi vru să înceapă interogatoriul: „Spune-mi — zise el — dacă ai fost iubitor de parte femeiască în viaţa dumitale". „Doamnă Luguet — întrebă bolnavul — am fost iubitor de parte femeiască?" „Cam...!" — răspunse Madam Luguet. Atunci abatele întorcându-se spre confesor zise: „Cam...!"

•

Prin anul 1840 arheologii îşi băteau capul să descifreze o inscripţie cartagineză. Generalul Duvivier dăduse această versiune:

Aci se odihneşte Amilcar, tatăl lui Annibal, ca şi acelu scump patriei şi înfricoşetor pentru duşmani.

Un altul propuse această traducere:

Preoteasa Isidei a ridicat acest monument primăverii. graţiilor şi trandafirilor, care încântă şi fecundează lumea.

Cei doi savanţi se încăpăţânau fiecare în versiunea lor. Atunci Academia „des Incriptions et Belles-Lettres" numi un expert care dădu următoarea interpretare:

Acest altar este dedicat zeului vânturilor şi furtunilor spre a potoli mâniile sale.

•

Un profesor întrebă odată pe Arago, voind să-şi bată joc de el:

— Domnule, aţi văzut luna?

— Nu, Domnule.

— Cum aşa? N'aţi văzut luna?

— Nu, Domnule.

— Dar glumeşti!

— Nu, Domnule. Aş minţi dacă ţi-aş spune că n'am auzit niciodată vorbindu-se de ea, dar de văzut nu mi-aduc aminte să fi văzut-o.

•

Un prieten al lui Macauley spunea:

— Inainte de a pleca la Calcutta, Macauley vorbea cam prea mult. Acum însă are scânteieri de tăcere care face conversaţia cu el delicioasă.

•

Sacha Guitry ceru bani suplimentari notarului care-i servea pensia. Acesta se simţi dator să informeze pe tată, pe Lucien Guitry:

— Fiul dumitale — îi telegrafie el — îmi cere bani. Marşez? (In franţuzeşte: „faut-il marcher?" cu verbul „a merge".)

— Da—răspunde Guitry — dar în vârful picioarelor.

•

— Acest tânăr — zicea cineva — şi-a ucis adversarul la primul său duel. A păşit bine în viaţă.

— Da—răspunde Dumas— în viaţa altora.

•

Stendhal, aşa de subtil când râdea de alţii spuse — povestea Doamna Ancelot — o naivitate care ne făcu pe toţi să râdem. La douăzeci şi doi de ani luase parte la strălucita campanie a lui Napoleon I în Italia, datorită unchiului său Daru, care îl ataşase la statul-major al armatei. Tânăr şi învingător putu astfel să aibă la Roma succese de tot felul. Mai târziu... cu mult mai târziu... treizeci de ani mai târziu, se întoarse la Roma cu părul şi cu un pântece formidabil. Intorcându-se ni se plângea: „Moravurile s'au schimbat mult. Femeile tinere sunt dispreţuitoare şi prude. Mamele şi bunicele erau mai amabile." „Vai, prietene, îi răspundeam eu, numai d-ta te-ai schimbat!"

•

Regele Leopold II al Belgiei, care avea o prea frumoasă barbă — scria Aurélien Scholl—este nefericit de când a fost întrebat cum obişnueşte să doarmă: cu barba afară din plapomă ori sub plapomă. Bietul rege are insomnii.

•

Spencer povesteşte că ilustrul istoric englez Gibbon, care era corpolent, făcând o declaraţie de dragoste unei femei, în genunchi, nu mai putu să se ridice.

•

Domnul de Ségur, fiul, ceru lui Rivarol un inel pe care i-l împrumutase şi care înfăţişa capul lui Cezar. Rivarol răspunse:

— Cezar nu se predă!

•

Printre studiile serioase care au ocupat copilăria lui Racine la Port-Royal-des-Champs, îi căzu în mână romanul grec „Iubirile lui Theogene şi Charicleei". Racine îl sorbea, când supraveghetorul, Claude Lancelot, care-l surprinse în aceasta lectură, i-l smulse din mână şi-l aruncă în foc. Tânărul găsi mijlocul de a avea un alt exemplar, care avu aceeaşi soartă. In sfârşit, el îşi procură un al treilea; şi pentru a nu se mai teme de lipsa lui, îl învăţă pe de rost, şi îl duse supraveghetorului, zicându-i: „Puteţi arde şi pe acesta ca şi pe celelalte".

•

Malherbe, pe când avea şasezeci de ani, îşi pierdu mama. El o plânse amar. Regina-mamă îi trimise un paj pentru a-l consola. „Sunt sensibil, zise Malherbe, la onoarea pe care mi-o face regina; nu-i pot mărturisi mai bine recunoştinţa mea decât rugând pe Dumnezeu ca regele, fiul ei, să-i plângă moartea tot aşa de bătrân cum o plâng eu pe aceea a mamei mele".

Cronica mizantropului

Furnicile

Educaţia prin şcoală este mare lucru! Totdeauna am fost încredinţat că furnica este o fiinţă harnică, strângând în vreme ce greerul uşuratec cântă. E drept că mai târziu am aflat că furnica nu strânge nimic şi că purtarea faţă de greer nu era cu nimic îndreptăţită. Dar n'a putut să-mi piară stima pentru furnici. Ce activitate, ce ordine! Furnicile au un stat complicat ca şi oamenii, şi fără legile oamenilor se conduc desăvârşit.

Acum însă mi-a pierit respectul pentru aceste jigănii, fiindcă le-am privit foarte de aproape. Pot să zic că m'au înspăimântat. Am un păr tânăr în ogradă la rădăcina căruia furnicile au început să se adune încetul cu încetul. Intâiu erau puţine, apoi pământul a prins să folască, mai târziu au năvălit puzderie pe trunchiu, de aci s'au risipit pe ramuri şi de pe ramuri pe frunze. In scurtă vreme bietul pom s'a făcut negru de furnici. Părea acoperit cu o scoarţă vie, colcăitoare. Frunzele s'au uscat, fructele veştezi au început să cadă şi pomul arăta semne de uscare parţială. Am încercat toate leacurile în zadar până m'am încredinţat că au dreptate aceia care recomandă momirea furnicilor şi omorîrea lor.

Eu n'aveam nevoie să le mai atrag de vreme ce pomul era plin. Inăbuşindu-mi sentimentalismele ca să salvez părul, am ucis furnicile cu sutele strivindu-le. Câtăva vreme ele păreră a se fi speriat şi se risipiră puţin. Locul măcelului fu înconjurat cu prudenţă. Curând însă, partea cealaltă a trunchiului foi cu mai multă putere. Năvala se concentrase acolo. Am repetat atacul de câteva ori şi am crezut în cele din urmă că omorîsem atâtea furnici încât muşuroiul lor se împuţinase. Intr'adevăr a doua zi pomul nu mai era negru.

Privind însă mai de aproape, observai un lucru surprinzător. Fără nicio temere de masacru, furnicile înaintau mereu spre stufişul pomului însă pe câteva rânduri de câteo singură furnică. Aceste coloane rărite erau de o aliniere perfectă şi tocmai asta m'a speriat. Câtă disciplină, câtă ordine în invazie. Am încercat şi acum să le omor dar operaţia era mai grea. Striveam o furnică, două, însă coloana era inepuizabilă. Ea se refăcea mereu. Furnica dindărăt mirosea puţin camarada strivită, apoi o ocolea şi-şi vedea de treabă restabilind circulaţia. Aşa cum soldatul în luptă nu stă pe loc când îşi vede tovarăşul căzând şi-i ocupă numaidecât locul, individul neavând nicio importanţă, unitatea fiind totul, aşa făceau furnicile. Mureau indivizi, dar furnicăraia era mereu intactă.

Puricii sunt dezordonaţi. Când prinzi unul, ai înlăturat o agresiune. Şoricelul vine prudent, fricos. Il poţi identifica. Musca se prinde numaidecât. E obraznică, sgomotoasă dar credulă în tot ce e lipicios. Furnica însă are un suflet asiatic colectiv. Lipsită cu totul de spiritul conservării individuale, ea îşi îndeplineşte numai rolul în gloata organizată. Ea nu există, ea e o aparenţă a muşuroiului. E mai mult decât vitează, e imprudentă cu ordine, cu nepăsare. Impuşti un vultur care se repede asupră-ţi, lupţi cu un urs, dar ce te faci cu un stol de lilieci care ţi se aşează pe puşcă şi ţi se încurcă de păr? Ce poţi face împotriva misterioasei legi a germinaţiunii eterne?

Câteva zile am lăsat în pace pomul pe care furnicile se rărise. Apoi l-am regăsit iarăşi plin. Se vede că fuseseră chemate în ajutor alte muşuroaie. Căci furnicile au mijloace de informaţie surprinzătoare. Muşuroiul este jos în curte şi tu pui o bucată de zahăr sus la etaj, pe o masă. Intâiu ai să vezi pe zahăr o furnică, răzleaţă, apoi două, apoi nouă. Insfârşit bucăţica de zahăr va deveni neagră ca un cărbune şi vei constata că prin nu se ştie ce căi furnicile de jos au venit sus. Furnicile nu pot fi inecate. Luate de apă pe canal, ies în altă parte. Nu pot fi otrăvite. Se obişnuesc cu otrăvurile. Nu pot fi strivite. Renasc cu mai multă vigoare ca un foc negru stropit cu apă. Ele sunt din toate punctele de vedere un mister al naturii ce trebue să înfricoşeze pe omul meditativ care nu se lasă înşelat de ştirile idilice din manualele şcolare. Păianjenul cel fioros e un Barbă-albastră inocent faţă de organizata furnică. El lucrează singur, făcându-şi mari pânze, prinzând greu o muscă mai proaspătă, din care suge multă vreme. Nu s'au văzut păianjeni ruinând case, nici uscând pomi. Lăsaţi casa nelocuită şi veţi constata că furnicile o vor năpădi. Metodei şi disciplinei lor nu rezistă nimic.

Aristarc

Ştirea diseminată de inamici că *Jurnalul literar* îşi încetează apariţia nu are absolut niciun temeiu. Acestea sunt naive iluzii ale acelora care se tem de spiritul critic.

POŞTA REDACTIEI

A. I., Bălţi: De ce să ne pierdem vremea cu epigramele? Sunt alte lucruri mai serioase de făcut. *I. Marius-Mircu, Bacău:* Evident. *I. Manea, Iaşi:* Pentru aşa ceva se cere o documentaţie mai strânsă. *G. V-da, Cerna-Vodă:* Răspuns direct. *M. P., Iaşi:* Nu daţi atâta importanţă unor lucruri atât de neînsemnate. Căutaţi a contribui pozitiv, fără amărăciune. *T. Lu.u, Iaşi:* Asta ar depăşi regulele oricărei obiectivităţi. Citiţi articolul nostru şi vedeţi care e punctul nostru de vedere. *Costel M.-Târgovişte:* Răspuns direct. *N. Chiriţescu-Dolj:* La timpul oportun. *C. Georgescu, Podul Iloaiei:* Regretăm că în loc de *Moţ* s'a cules *hoţ*. Aceasta să servească drept erratum. *Sergiu Than, Buc.:* Nu se dau verdicte în bine ori în rău după o singură încercare. *A. Lucaci, Buc.:* Răspuns direct. *Juliette Constant, Buc.:* Cred că aveţi talent. Daţi şi articole colaborând mai des. *Sandu Dan, Târgovişte:* Nu ne putem pronunţa după o singură poezie. *Har. Mihailescu, Curtea de Argeş:* Răspuns direct. *N. Crist., Caracal:* Recenzia nu e în vederile noastre.

Errata

La nr. 39. P. II, c. 4, rr. 18-19: poemă *homerică* a unei certe; La *Cronica Mzlr.:* De câte ori avea prilejul *doctorul* dădea...; această superbă propoziţie:

Toată corespondenţa redacţională, cărţile şi revistele se vor trimite d-lui G. Călinescu, strada Aviator Th. Iliescu No. 47, Bucureşti III.

Secretar de redacţie / G. Ivaşcu — Imprimeriile ziarului „Iaşul" — Strada Uzinei No. 58 — Telefon 1859 — Iaşi

BCU Cluj / Central University Library Cluj